

PETER HERMAN

Prof. Dr. P.M.J. Herman
Bijzonder hoogleraar
Estuariene Oecologie Radboud
Universiteit Nijmegen / NIOO-
KNAW, Centrum voor Estuariene
en Mariene Ecologie, Postbus
140, 4400 AC Yerseke
p.herman@nioo.knaw.nl

Inpolderen is geen alternatief voor ontpolderen

Het Nederlandse kabinet heeft besloten om de Hedwigepolder in de Westerschelde niet te ontpolderen. Die ontpoldering is volgens een gezamenlijk Belgisch-Nederlands onderzoek nodig om de natuurlijkheid van het Westerschelde estuarium op lange termijn in stand te houden. Twee opeenvolgende adviescommissies met daarin zowat alle specialisten ter zake hebben dat bevestigd (www.vnsc.eu). De argumenten voor ontpoldering van de Hedwigepolder steunen op een systeembenadering van de Westerschelde, waarin de rol van schorren als regulatoren van nutriëntenhuishouding en hydraulica, maar ook als habitat voor beschermde natuurwaarden worden beschouwd (De Blust & Hazeleger, 2008).

De vaargeul van de Westerschelde is in de loop van de laatste vijf decennia herhaaldelijk verdiept en verbreed om de toegang tot Vlissingen, Terneuzen en Antwerpen voor grotere schepen mogelijk te maken. Deze ingrepen komen bovenop indijkingen en inpolderingen in de afgelopen eeuw, die het estuarium al danig hadden ingesnoerd. De verruiming van de vaargeul heeft verregaande gevolgen voor de stromingen, de landschapsontwikkeling en de ecologie (www.verruimingvaargeul.nl). Het Schelde estuarium 'verruwt'. Het getij dringt dieper en heviger binnen. De voorbije eeuw is de getijslag (het verschil tussen laag- en hoogwater) in Antwerpen met zo'n 80 centimeter toegenomen; iedere verdieping heeft daar merkbaar aan bijgedragen. De stroomsnelheden worden op de meeste plaatsen hoger, waardoor het bodemleven minder gemakkelijk een plaats vindt. Door de verdieping 'versteilt' het estuarium: de slikplaten komen hoger te liggen, terwijl de geulen dieper worden. Tussenliggend ondiep gebied, erg belangrijk voor bodemleven en vissen, verdwijnt. De waarde van de hoger wordende slikken voor steltlopers vermindert. Het estuarium 'versimpelt'. Plaatcomplexen worden eenvoudiger van vorm, minder doorsneden door prielen en kortsluitgeulen, en worden minder dynamisch. Bovendien worden fundamentele evenwichten in het fysische functioneren van het estuarium bedreigd. In de huidige Westerschelde is er een schei-

ding tussen eb- en vloedgeulen; daartussen ontwikkelen zich de slikken en platen die voor het bodem- en vogellevens van groot belang zijn. Verdieping van de hoofdgeul en insnoering van het estuarium (door historische inpolderingen) dreigen ertoe te leiden dat dit zogenaamde meergeulensysteem omkapt naar een systeem met een enkele geul, omgeven door hooggelegen schorren en bijna zonder platen. Theoretische modellen voorspellen dat een dergelijk 'omklappen' van het systeem plots kan plaatsvinden, maar niemand kan precies vertellen hoever een systeem kan worden veranderd voordat dit daadwerkelijk gebeurt (Hibma et al., 2008).

Kabinet kiest dramatisch slecht alternatief

Om al deze redenen was er een gedegen natuurwetenschappelijke grondslag voor de plannen om het estuarium uit te breiden. Een ruimer estuarium geeft, zelfs bij een diepere vaargeul, de natuurlijke fysische processen voldoende ruimte om een stabiel en ecologisch rijk estuarium te behouden. De ontpoldering van de Hedwigepolder werd daarbij in de "Lange Termijn Visie" op het estuarium als een noodzakelijk onderdeel, maar niet als een definitieve oplossing van het probleem gezien. Eén en ander is vastgelegd in een internationaal verdrag tussen Nederland en België. Een maatschappelijke kosten-baten analyse (MKBA) toonde daarnaast aan dat het opgeven

---

van polderland economisch een rationele keuze is, wanneer men rekening houdt met de economische waarde van de natuur en de natuurlijke processen (*goods and services*) in het estuarium.

Het kabinet heeft nu besloten dat er onvoldoende politiek draagvlak is om de ontpoldering te realiseren. Erger nog, er wordt gekozen voor een dramatisch slecht alternatief. Men wil binnen in het estuarium schorren laten ontwikkelen door het aanleggen van strekdammen; inpoldering als alternatief voor ontpoldering dus. Deze maatregel gaat in tegen alle doelstellingen die ten gronde lagen aan de plannen voor ontpoldering. Het estuarium wordt extra ingesnoerd, de versteiling wordt kunstmatig bevorderd, de komberging wordt verkleind, het getij wordt dieper het land ingedreven en het risico op een ééngeulstelsel wordt extra verhoogd. Daarnaast wordt overwogen om in het unieke natuurreservaat Saeftinghe te gaan baggeren, zagezegd om het schor te verjongen. Hierdoor wordt een uiterst belangrijk gebied voor vogels verstoord en gedeeltelijk weggebaggerd, dreigen grote hoeveelheden historische vervuiling in het water van de Westerschelde terecht te komen, en wordt over grote oppervlaktes bestaande en (internationaal gezien) unieke vegetatie vernietigd.

Laffe politiek

Deze beslissing heeft drie belangrijke politieke gevolgen. Ten eerste zegt het kabinet alsnog te zullen ontpolderen indien Brussel aangeeft dat de huidige alternatieven onvoldoende zijn om het Natura 2000-gebied Westerschelde te behouden. Het is laffe politiek om moeilijke beslissingen door te schuiven. Het is ook een politiek die leidt tot een verdere juridisering van het natuurbeleid. Brussel zal immers slechts actie ondernemen als het tot een rechtszaak komt, en in de rechtszaal zijn zelden constructieve oplossingen bedacht. Twee: het kabinet maakt expliciet duidelijk dat een rationele grondslag voor het

landschapsbeheer niet ter zake doet. Natuurbehoud, laat staan het functioneren van het ecosysteem, wordt in de marge gedrukt en weggezet als ware het een puur emotioneel aspect van de inrichtingsvraag. Drie: het principe wordt opgegeven dat zorg voor de natuurlijke processen een inherent deel is van ontwikkelingen zoals verruiming van een vaargeul. Dat zal opnieuw tot verdere juridisering van het debat leiden. Het verhindert een ontwerpproces dat uitgaat van zowel economische als ecologische noden en dat zoekt naar een optimale oplossing vanuit een integrale visie. Daar stelt men een model tegenover dat uitsluitend uitgaat van economische argumenten – de natuurfranje kan er dan via juridische procedures alsnog aan worden vastgeplakt (of niet).

Welke beslissing uiteindelijk wordt genomen, al dan niet onder druk van de Europese Commissie of een rechtbank, in dit dossier is definitieve schade aangericht aan het model van integraal kustbeheer. De Lange Termijn Visie voor het Schelde estuarium gaat uit van toegankelijkheid, veiligheid en natuurlijkheid als drie dragende pijlers. Er is gezocht naar ontwikkelingsmodellen die het evenwicht tussen die doelstellingen proberen te behouden. Dat model is nu verlaten. Nederland zal, zowel nationaal als internationaal, grote moeite hebben om de nu aangerichte schade te herstellen. Als het dat überhaupt al wil, natuurlijk.

Literatuur

Blust, G De & B. Hazeleger, 2008. Op pad met Patrick Meire in de Hedwige polder. Natuurherstel op ecosysteemdiensten baseren. *Landschap* 25/4: 212-215.

Hibma, A, Z.B. Wang, M.J.F. Stive & H.J. de Vriend, 2008. Modelling impact of dredging and dumping in ebb-flood channel systems. *Transactions of Tianjin University*, 4(14), 271-281.

<http://www.verruimingvaargeul.nl/www/fileLib/userFiles/File/Achtergronddocument%20morfologische%20ontwikkeling.pdf>. Achtergronddocument Morfologie van de verruimingsstudie.

www.vnsc.eu. website van de Vlaams-Nederlandse Samenwerking in het Scheldegebied.